

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 225/08-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. apríla 2009 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť Ing. J. J., H., zastúpeného advokátom JUDr. D. S., H., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 159/2003 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. J. J. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 159/2003 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Ing. J. J. **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré mu je Okresný súd Košice I **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť Ing. J. J. trovy konania v sume 223,46 € (slovom dvestodvadsaťtri eur a štyridsaťšesť centov) na účet jeho právneho zástupcu advokáta JUDr. D. S., H., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 225/08-11 zo 16. júla 2008 prijal na ďalšie konanie sťažnosť Ing. J. J. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 159/2003.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci vyjadril predseda okresného súdu podaním sp. zn. 1 SprV/414/2008 z 8. apríla 2009, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Sťažovateľ podal dňa 20. 12. 2000 na Krajský súd v Bratislave žalobu proti Ž., o určenie neplatnosti časti nájomnej zmluvy.

Krajský súd v Bratislave dňa 16. 5. 2002 vyzval žalobcu na zaplatenie súdneho poplatku za návrh v sume 2.000,- Sk a v ten istý deň zaslal rovnopis žaloby na vyjadrenie žalovanému.

Uznesením č. k. 38 Cb 93/00-13 zo dňa 7. 10. 2002 konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku zastavil.

Žalovaný v písomnom vyjadrení k žalobe namietal vecnú príslušnosť krajského súdu.

Dňa 13. 11. 2002 doručil žalobca Krajskému súdu v Bratislave odvolanie proti uzneseniu o zastavení konania.

Dňa 28. 11. 2002 bola vec postúpená na rozhodnutie Najvyššiemu súdu SR.

Najvyšší súd SR uznesením č. k. 1 Obo 335/02 zo dňa 29. 5. 2003 zrušil uznesenie Krajského súdu v Bratislave a vec postúpil Okresnému súdu Košice I.

Dňa 26. 9. 2003 bol spis doručený Okresnému súdu Košice I.

Okresný súd Košice I dňa 27. 5. 2004 opätovne vyzval žalobcu na zaplatenie súdneho poplatku v sume 500,- Sk.

Dňa 1. 6. 2004 žalobca požiadal o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov.

Uznesením č. k. 17 C 159/2003-69 zo dňa 23. 6. 2004 súd priznal žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov.

Súd vytýčil vo veci pojednávanie na 15. 10. 2004 a následne na 10. 12. 2004, kedy vo veci už aj rozhodol.

Proti rozsudku č. k. 17 C 159/2003-96 podal dňa 27. 12. 2004 odvolanie žalobca.

Dňa 27. 1. 2005 bol spis predložený na rozhodnutie o odvolaní Krajskému súdu v Košiciach.

Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 2 Co 35/05-113 zo dňa 18. 5. 2005 zrušil rozsudok Okresného súdu Košice I a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Listom zo dňa 25. 9. 2005 žalobca požiadal o zmenu žalobného návrhu. Ďalšie pojednávania boli vytýčené na 29. 9. 2005, 1. 12. 2005, 6. 3. 2006, a 27. 3. 2006 súd opätovne vo veci rozhodol. Proti tomuto rozsudku žalobca podal odvolanie.

Dňa 9. 5. 2006 bol spis predložený Krajskému súdu v Košiciach.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom č. k. 2 Co 192/2006-259 zo dňa v časti rozsudok Okresného súdu Košice I zmenil a v časti potvrdil. Dňa 20. 7. 2007 žalobca podal vo veci dovolanie.

Najvyšší súd SR rozsudkom č. k. 3 Cdo 42/2008-283 zo dňa 29. 4. 2008 zrušil rozsudok Krajského súdu v Košiciach a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom č. k. 2 Co 166/2008-295 zo dňa 26. 2. 2009 potvrdil rozsudok Okresného súdu Košice I. Tento rozsudok bol 7. 4. 2009 odoslaný účastníkom.

Vychádzajúc z procesných úkonov, ktoré vo veci vykonal Okresný súd Košice I mám za to, že sťažnosť je proti tunajšiemu súdu nedôvodná.

Súd konal vo veci v primeraných lehotách a vecne správne aj vo veci dvakrát rozhodol.

K predĺženiu konania došlo v dôsledku podania žaloby na vecne nepríslušný Krajský súd v Bratislave a v dôsledku využitých opravných prostriedkov žalobcom.“

Rovnaké skutočnosti, ako uviedol okresný súd vo svojom vyjadrení, zistil aj ústavný súd z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a súdneho spisu, ktorý mu bol predložený k previerke 17. apríla 2009.

Právny zástupca sťažovateľa sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k stanovisku predsedu okresného súdu podaním z 27. apríla 2009, v ktorej rozšíril svoju sťažnosť a žiadal v jej petite, aby ústavný súd nálezom vyslovil aj porušenie jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru jednak postupom a rozhodnutím okresného súdu sp. zn. 17 C 159/2003 z 27. marca 2006, ale i Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 2 Co/166/2008 z 26. februára 2009 a pod sp. zn. 2 Co/192/2006, pričom žiadal zrušiť rozsudky uvedených všeobecných súdov v jeho právnej veci. Zároveň namietal aj zbytočné prietahy v konaní pred krajským súdom. Domáhal sa aj priznania primeraného zadosťučinenia v sume 23 235,74 € a úhrady trov konania v sume 346,43 €.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03, IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní okresného súdu došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02) ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

Pri vyhodnotení doterajšieho konania vo veci podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, konanie o určenie neplatnosti nájomnej zmluvy tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov (obdobne napr.

IV. ÚS 70/02, IV. ÚS 123/05 a II. ÚS 198/06). Predmet konania spočíval v zistení dôvodnosti nároku sťažovateľa. Spory o takéto nároky nie sú výnimočné a právne zložité a všeobecné sudy majú dostatok skúseností s ich prerokúvaním a rozhodovaním a existuje k nim i dostatok judikatúry. Okresný súd ani nenamietol, že v prípade sťažovateľa ide o skutkovo a právne zložitú vec.

2. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pri hodnotení postupu podľa tohto kritéria ústavný súd na jednej strane poznamenáva, že sťažovateľ sa zúčastňoval pojednávani, podal aj sťažnosť na zbytočné priet'ahy v konaní, ale na druhej strane konštatuje, že sám prispel k zdĺhavému priebehu konania v jeho veci, najmä na jeho začiatku. Svedčí o tom to, že žalobu podal na bývalom Mestskom súde v Bratislave v decembri 2000 (v tom čase nejestvujúcim súde), pri podaní návrhu nezaplatil súdny poplatok, čím si nesplnil poplatkovú povinnosť podľa zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov. Tento poplatok navyše neuhradil ani po výzve všeobecného súdu zo 16. mája 2002, na ktorú vôbec nereagoval, v dôsledku čoho konanie bolo zastavené pre nezaplatenie súdneho poplatku (7. októbra 2002) a vec sa nachádzala niekoľko mesiacov aj na Najvyššom súde Slovenskej republiky, čo musel ústavný súd zohľadniť v jeho neprospech pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia.

Ústavný súd pri hodnotení postupu sťažovateľa bral do úvahy i to, že ako účastník konania mal nesporne právo na procesné úkony, ktoré urobil [v novembri 2002 podal odvolanie proti uzneseniu o zastavení konania, podal odvolania proti rozhodnutiam okresného súdu (december 2004, apríl 2006) a dovolanie (júl 2007) proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, návrh na zmenu žalobného návrhu (september 2005) a podobne]. V dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania však neznáša zodpovednosť oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04, III. ÚS 79/07).

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 159/2003.

Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku postupu okresného súdu došlo k neodôvodneným priet'ahom, vzal ústavný súd do úvahy okolnosti prípadu a zistil, že i keď okresný súd vykonával úkony priebežne a ústavný súd nezistil väčšie obdobia nečinnosti ako 8 mesiacov (od postúpenia veci v septembri 2003 na základe rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Obo 335/02 z 29. mája 2003 až do mája 2004, keď vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku), efektívnosť jeho úkonov spočiatku nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa. Okresný súd síce nariadil sedem pojednávaní (od októbra 2004 do marca 2006), vykonal aj dokazovanie a dvakrát v merite veci rozhodol (december 2004 a marec 2006), jeho prvý rozsudok z 10. decembra 2004 však bol odvolacím súdom zrušený pre nepreskúmateľnosť a nedostatok dôvodov v zmysle § 221 ods. 1 v spojení s ustanovením § 205 ods. 2 písm. h) vtedy platného Občianskeho súdneho poriadku a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie.

V okolnostiach tohto prípadu teda konanie okresného súdu bolo aj neefektívne, čo malo za následok zbytočné priet'ahy v konaní, a tým aj porušenie označených práv sťažovateľa.

Ústavný súd preto nemohol akceptovať vyjadrenie okresného súdu, že „*sťažnosť proti tunajšiemu súdu je nedôvodná*“.

Vzhľadom na uvedené dôvody preto ústavný súd vyslovil, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 159/2003 porušil základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 jeho výroku).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva a slobody porušil, vo veci

konal [podobne aj § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde]. Keďže však v tejto veci krajský súd rozsudkom sp. zn. 2 Co/166/2008 z 26. februára 2009 potvrdil rozhodnutie okresného súdu sp. zn. 17 C 159/2003 z 27. marca 2006, ústavný súd už neprikázal okresnému súdu, aby vo veci konal.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Z ustanovenia čl. 127 ods. 3 ústavy vyplýva, že ústavný súd môže, avšak nemusí priznať primerané finančné zadost'učinenie.

Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadost'učinenie v sume 500 000 Sk (16 596,95 €) poukazujúc najmä na celkovú dĺžku konania pred okresným súdom (5 rokov).

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania, berúc do úvahy aj konkrétne okolnosti prípadu (správanie sťažovateľa opísané v časti II bod 2 tohto nálezu), a súčasný stav v právnej veci

vedenej pod sp. zn. 17 C 159/2003 ústavný súd dospel k záveru, že priznanie sumy 2 000 €, ktoré je okresný súd povinný uhradiť v súlade s výrokom tohto nálezu, je za porušenie označených práv sťažovateľa primeranou satisfakciou podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. D. S. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a spísanie sťažnosti a jej podanie) v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v sume 105,4238 € (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 6,3068 € režijný paušál. Úhrada bola priznaná v celkovej sume 223,46 €. Za tretí úkon (vyjadrenie k stanovisku okresného súdu z 27. apríla 2009) mu trovy konania nepriznal vzhľadom na jeho vecný obsah (absencia ústavnoprávneho charakteru).

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Ústavný súd v závere k podaniu právneho zástupcu sťažovateľa z 27. apríla 2009, obsahom ktorého bola „zmena a doplnenie sťažnosti“, v ktorom doplnil petit sťažnosti a žiadal, aby ústavný súd rozhodol v tomto konaní aj o porušení jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru namietaným rozsudkom okresného súdu a rozsudkom krajského súdu a základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu, poukazuje na svoju judikatúru, že zvláštnosť konania pred ústavným súdom vyplýva z toho, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh (sťažnosť) neodloží alebo neodmietne, prijme ho podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde na ďalšie konanie „v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu“. Uvedené vylučuje možnosť navrhovateľa (sťažovateľa) meniť po prijatí sťažnosti návrh na

začatie konania (napr. I. ÚS 36/02, I. ÚS 109/02, III. ÚS 196/08). Ústavný súd je viazaný iba predmetom konania, ktorý bol vymedzený petitom sťažnosti (§ 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde) v uznesení o jej prijatí na ďalšie konanie zo 16. júla 2008. Navyše doplnenie sťažnosti a jej zmenu sťažovateľ doručil ústavnému súdu v čase, keď už vec bola právoplatne skončená.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. apríla 2009